

SZABÓ DEZSŐ KÉT LEVELE ÉS AZ ADY-ÜNNEPSÉG ESKÜ-SZÖVEGE

Az alábbiakban, némi magyarázattal közreadom Szabó Dezső két, hozzám írott levelét és az Ady-ünnepségen rögtönzött esküszövegét. Minthárom kézirat eredetije az MTA Könyvtár Kézirattárában található.

(1.) Kedves Pali!

Ha az ottani tanárok méltányosnak tartják, hogy ne kerüljek börtönbe, nem tennék-e meg, hogy országos mozgalmat indítsanak a tanárok közt egy *kérvény aláírására*, melyben a Kormányzótól a pertörlést kérnék? Ez csak szerény kérés.

Ölel Sz. D. 2 évi b.i. (- börtönre ítélt.)

(2.) Kedves Palikám,

leveled nagyon kedves volt: intesz hogy idegességből ne hirtelenkedjek s a levél végén Te magad produkálsz effélett. Múltkori levelem egyáltalán nem volt idegesség, csak gyorsan akartam intézkedni, nehogy sok áldozatja legyen a dolognak. Azóta előállott RIK Ödön, a lap volt kiadója s előadta, hogy a dolgot ők rendezték. Az ügy egész sajátos, lépésük megokolatlan volt, de ezzel nem fárasztalak. Ha egész tisztán látom a dolgot, hírlapi nyilatkozatot adok ki. És most térjünk az én *bűnömhöz*:

A JAJ-t a Studium adta ki, engem előre kifizetett, tehát annak jól vagy rosszul menése nekem se nem kár, se nem haszon. Különben a könyv igen jól megy. A Studiumnak megvannak a maga rendes terjesztési eszközei, tehát nincs miért mi segítsünk a tengernek nedves lenni.

Ellenben:

Nekem minden munkám után negyven tiszteletpéldány jár, melyeket én szoktam szétajándékozni, akiket szeretek és akikről tudom, hogy írásaim megbecsülik. Olyan nagy sértés volt az, hogy Rólatok ezt feltételeztem? Muszáj ezért vendéglőseim gasztronómiai korrektségét meggyanusítani? Egy egy-

szerű emlékről van szó, mely nekem semmibe sem kerül és amellyel állandóan ott akarok lenni azoknál, akiket becsülök, hogy emlékezzenek rám. Van ebben valami sértés? Vagy dobjam oda inkább ezeket a példányokat pincénk fő patkányainak? Ne vegyék tehát rossz néven, ha pakolási energiám megteljesedésével mégis elküldöm ezeket a már dedikált és ácsorgó példányokat. Azoknak pedig, akiket Rik Ödön chegue-be rugott, beszéld el, hogy a dolog egy meggondolatlan ildomtalanág volt. És teljesen megokolatlan. Nekem most derül: dolgozom és gondjaim nincsenek. A legjobban a dologban az bántott, hogy annyi felesleges kellemetlenséget okoztak Neked. S most életem leghosszabb levele végén változatlan szeretettel öllelek

Szabó Dezső

(3.) (Sz. D. sajátkezű fogalmazványa)

ÉN – fogadom becsületszavamra, hogy az ADY-művekben előrejósolt s a Sz. D. műveiben és tanításában kitett s egységbe szervezett magyar ideológiát, a magyar fajra épített új magyar demokráciát minden tehetséggel, minden helyzetben s a magyarság minden rétegében híven szolgálom s megvalósítására minden tőlem telhetőt elkövetek. Amint fogadalmam teljesítem, úgy boldoguljak az életben.

Ad 1.

Az első világháború végével Erdélyből Magyarországra, elsősorban Budapestre kerülő fiatalok a SZEFE (Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete) körül tömörültek – lényegében irridenta programmal. Szabó Dezső egyetlen szilárd bázisa akkor, amikor a sajtó s a hivatalok őt el akarták némitani, a huszas évek eleji konszolidációtól kezdve (vö. Nagy P.: *Szabó Dezső*. Bp. 1964. 311, 332.), a SZEFE volt. Mint neves földijüknek, ők rendezték előadássorozatait az egyetemi aulában és a Zeneakadémián. Az 1923 tavaszán tartott egyik előadásában nem éppen hízelgő jelzők kíséretében megemlítette „a szegedi darutollas vitézeket és vezértüket”, amiért az ügyeletes rendőrtiszt följelentette kormányósértését.

Ugyanakkor a meginduló Élet és irodalom c. folyóirata 1. számában (1923. márc. 20.) *Levél a tisztviselőkérdésről* címmel szenvedélyes szavakkal ítélte el a magyar tanárságot és tisztviselő réteget, mint az úri hatalmasságok lakóit. Ezért nemzetgyalázási pört indítottak ellene.

A két ügy, egyetlen pörre egyesítve, a már akkor hírhedt Törekytanács elé került, mely két évi börtönre ítélte. Szabó Dezső ekkor számos levélben kérte az egyetemi ifjúsági szervezeteket és író társait, hogy szervezzenek aláírásgyűjtést pertörlése érdekében. Így írt nekem is, aki akkor Szegeden voltam állásban. Számosan gyűjtöttek ügyében aláírást. Kosztolányi Dezső is, akit kevéssel korábban súlyosan megbántott (vö. Nagy P.: i. m, 259–263, ill. 359–361.). A mozgalomnak meg is lett az eredménye: a Kuria 1924 júniusában a szokatlanul szigorú ítéletet egy hónapi, felfüggesztett elzárásra változtatta – vagyis gyakorlatilag Szabó Dezsőt felmentette.

Ad 2.

A keltezetlen levél emlékezetem szerint 1925 nyaráról való. Rik Ödön az Élet és irodalom tulajdonosa, mecénása volt; a lap megszűnése körül Sz. D. vele is súlyos konfliktusba keveredett (Vö. Nagy P.: i. m., 333 és 361., különösen a 484. sz. jegyzet.) Valódi kiváltó oka az volt, hogy nekem s néhány barátomnak Sz. D. dedikált példányt küldött a *Jaj*-ból s a folyóiratból. Köszönőlevelemben barátaim nevében is megkérdeztem, mivel tartozunk érte, hiszen úgy tudtuk, szűkösen él, a Kis Avar vendéglő tulajdonosa és a Philadelphia kávéház főpincére hiteleznek neki, hogy szükségét ne lánson. Ezért a levelemért kaptam a kedélyesen „hátbavágó”, hosszú levelét.

Ad 3.

Az 1928 május 19-én, a régi Országházban, a volt Sándor utcában rendezték a Bartha Miklós Társaság fiataljai és a mi, székely diákok által szerkesztett Híd c. folyóiratunk gárdája a nevezetes Ady-ünnepséget, melynek fő szónoka Sz. D. volt. Ott született a fogadalom gondolata; a mi rendezőgárdánk tette le ezt az esküt, Sz. D. felszólítására. A szöveget Sz. D. az én hátamon rögtönözte (ez az írás különös elrángatottságának az oka), méghozzá annak a levélnek az üres lapjára, melyet éppen akkor kaptam Csinszkatól, s amelyben távolléte miatt kimentti magát. (A levél fényképmásolatát a Forrás 1977 nov. számában közöltem, ismertetve Ady sírjának koszorúzását és az Ady-ünnepség körülményeit is.)

Közli: GERGELY PÁL